

Posamezna številka 6 vinarjev.

„DAN“ izhaja vsak dan — tudi ob nedeljah in praznikih — ob 1. uri zjutraj; v ponedeljkih pa ob 8. uri zjutraj. — Naročnina znaša: v Ljubljani v upravnistvu mesečno K 1'20, z dostavljanjem na dom K 1'50; s pošto celoletno K 20'—, polletno K 10'—, četrtletno K 5'—, mesečno K 1'70. — Za inozemstvo celoletno K 30'—, — Naročnina se pošilja upravnistvu.

Telefon številka 118.

DAN

NEODVISEN POLITIČEN DNEVNIK.

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo in upravnistvo:
Učiteljska Tiskarna, Frančiškanska ulica št. 8.

Dopisi se pošiljajo urednistvu. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. Za oglaševanje plača: peti vrsta 15 v, osmrtnice, poslana in zahvale vrsta 30 v. Pri večkratnem oglaševanju post. — Za odgovor je priložiti znamko.

Telefon številka 118.

Balkanska vojna.

Usoda in kizmet. — Zmaga pravice in moči. — Vzrok turških porazov. — Sobojevniki. — Veliko vprašanje bodočnosti. — Sedanje stanje vojsk.

Turki verujejo v usodo. Zato jim pravimo da so fatalisti, to se pravi, Turek je prepričan, da je usoda neizprosna — kar mu je usojeno — to se gotovo zgodi. Turki imenujejo usodo — kizmet. Kizmet je ona višja sila, ki vlada nad svetom in človekom — kakor je sklenjeno — tako se zgodi. Vsi narodi imajo več ali manj vere v usodo; saj tudi Slovani verujemo na to, da rojenice določijo pot bodočnosti. Toda naša vera ni tako velika in vedno upamo, da bomo premagali slabe čase s svojo lastno močjo. Turek pa veruje, da je tako usojeno in da je zaman ves trud. Človek usode ne more izpremeniti. Ta vera ima svojo dobro in slabo stran. Turek gre v boj in si misli: ako je po kizmetu usojeno, padem — potem tega ne morem izpremeniti, ako ni usojeno, se lahko izpostavim največjim nevarnostim in se vrnem živ domov. Zato se turški vojak v boju odlikuje po svojem fanatizmu — bori se namreč ob enem za svojega preroka in za svojo državo — in po svoji brezobzirnosti — da gre slepo v boj brez obzira na vse nevarnosti. Toda ako Turek začuti, da je v kizmetu sklenjeno, da sovražnik zmaga, potem se temu ne ustavlja. Turek je sicer prepričan, da je alah z njim, da mora biti zmaga na njegovi strani, toda če se zgodi drugače, potem se uda. — Kakor vsak človek, tako ima tudi vsak narod svojo usodo. In tudi v narodu odločuje kizmet. Usoda, ki je pred 500 leti odločila boj proti Slovanom — ga danes odločuje proti Turkom. To je kizmet.

Ali pa je vse to le — usoda? Ali ni odločitev pogosto v naših rokah? Ali ni morebiti v sedanjem boju nastopila velika maščevalka Nemezis in deli pravico, komur gre. V tako resnem boju, ki ga vidimo pred seboj — ne bomo verjeli, da posegajo med ljudi višje moči, da bi imeli dovolj vzroka verjeti, da zmaga višja Pravica, ki vlada nad narodi. Toda kdor je videl stoletno trpljenje turških kristjanov — ta je obupal nad vsako pravico in pravičnostjo. Evropski narodi so bili tudi v pravičnosti. V 19. veku neseštetokrat pričajo dogodki, ki so pokazali, kako na svetu zmaga krivica. In ta krivica bi najbrže zmagovala še dalje ako bi ne bila v zatrtih in ponižanih balkanskih narodih vzrasla ona sila, ki danes zmaga.

Res se slišijo besede, da je boj balkanskih narodov svet boj, boj za pravico — »križarska vojna« — »boj križa proti polmeseču« — toda vse to — kakor je resnično — bi nič ne pomagalo, ako bi ne bilo moči. To so tudi balkanski narodi dobro vedeli — zato so zaupali v svojo lastno silo in zato zmagujejo.

Pravica zmaga — Nemezis se maščuje — kulturna Evropa gleda in ni zadovoljna. V kulturni Evropi namreč pravica ni posebno priljubljena — zato tudi na Balkanu ne bi smela zmagati. Posebno kulturni nemški narod si ne more misliti, kako bi mogel biti Slovan prost in samosvoj gospodar. Zato pišejo nemškim listom proti zmagam pravice. Posebno vneti so nemški avstrijski listi, kajti znano jim je, da so doslej le še macedonske razmere bile slabše nego n. pr. razmere na Koroskem in da bodo potem, ko bo na Balkanu red — največje na-

silnosti v onih krajih, kjer Nemci zatirajo Slovan.

Toda nemška zavist ne bo mučila balkanske slave. Na Balkanu zmaga pravica — na Balkanu zmaga moč. Ako bi imela kulturna Evropa smisel za pravico — bi bila morala pravica zmagovati tudi brez prelivanja krvi. Ker pa Evropa za pravico nima smisla, si jo iščejo narodi z orožjem v roki.

Evropa pa hoče dokazati, da je nedostredna in se stavi na stran krivice — zavzema se za Turčijo. Toda zdi se, da se izpolnjuje velika usoda. Na Balkanu ne bo premagana samo Turčija, ampak tudi njeni prijatelji. Zmaga mladih balkanskih moči niso le lokalnega pomena — ampak segajo daleč na sever in na zapad. Zato se jih boje.

Nemci in drugi si lomijo glave in ugibajo, zakaj so Turki tako tepeni. Da bi mogla zmagati pravica, jim je nerazumljivo, da bi zmagovala združena moč, jim ne gre v glavo — kje je torej vzrok propada. Doslej so hvalili turško armado, zdaj je tepena. To jim ne gre vkup. Zato opravičujejo turške poraze z različnimi govori. Splošno mnenje je, da je vodstvo turške armade zanič. Toda turški oficirji imajo nemško šolo in v turški armadi so nemški oficirji. Ako učenci nič ne znajo, so tudi učitelji zanič. Turki so imeli v svojem načrtu nemško taktiko in ta taktika se ni izkazala. Balkanski Slovani so našli novo taktiko — in to je — pogum.

Danes je sodba o turški armadi popolnoma drugačna, kakor od začetka vojne. Turška armada je bila v slabem stanju in ni bila preskrbljena. Turki so podcenjevali svoje male sode — to se maščuje.

Turčija upa na dvoje rešitev ali da dobi pomoč iz Azije — ali iz Evrope. Pomoč iz Azije obstoji v tisočih četah, ki jih sedaj Turki prepušajo na evropsko tla. To so sicer slabi volaki — toda stotisoči so velike množine. Bolgarska armada bo imela s temi azijskimi četami težek boj — ako jih ne ustavi že na njih poti. Po zibanju bolgarskih čet se da soditi, da so Bolgari tudi na to mislili in da bodo ubranili Balkan pred potopom, ki preti od azijske strani.

Druge pomoči Turčiji se obeta iz Evrope. O mnenju evropskih diplomatov se različno piše — posebno nemški listi delajo javno mnenje za Turčijo, češ da morajo balkanske države poslušati evropske diplomate, ki so za status quo. Iz vsega pa se da sklepati, da so bile balkanske države tudi na to pripravljene in da bodo znale tudi pred evropskimi sohojevniki Turčije varovati svojo last — svoj Balkan.

Kolikor se da soditi po poročilih, stoje čete tako: okoli Skoplja so imeli Turki do 100.000 ljudi. To so bile čete, ki so se deloma umaknile iz severnih krajev, deloma so prišle od juga. Zapadno od njih ima Ševket paša 60 tisoč ljudi, ki so v boju proti Črnogorcem. Zmagovita srbska armada je glavno moč poglala nazaj na Veles in je s tem raztrgala tudi

vez med obema državama. Srbi in Bolgari imajo okoli 53.000 ljudi. Ker se je smatralo boj pri Drinopolju za najtežji v celi vojni — je šel na vzhod tudi velik del srbske armade. Turki zbirajo pri Velesu svoje čete.

Pri Drinopolju imajo Turki 55.000 ljudi. Okoli 20.000 moštva je razpršenega po raznih krajih, v glavni armadi pri Eskibabi pa je do 200.000 Turkov, ki se hitro množe z azijskimi četami.

Na jugu proti Grkom stoji 30.000 Turkov, najhujši boj v Janini.

Skader je obkrojen in ne dobi pomoči. V mestu je 20.000 Turkov. Utrdbe so dobro preskrbljene. Zato se bo obleganje zavleklo.

Najvažnejše je sedaj: urno prodiranje Srbov proti jugu — in boj za Drinopolje. Tu mora preje pasti odločitev.

Vojna.

V trenutku, ko so se v soboto vršile na grobu carja Lazaria na Kosovem polju, ki je padel v bitki 1. 1389. velike slavnosti, je srbska vojska pod generalom Jankovićem dobila obvestilo, da so se pred zmagonošno srbsko glavno armado morali Turki umakniti iz starodavnega Skoplja.

Razumljivo, da je srbske junake na Kosovem polju ta vest pretresla do srca.

Historični kraji, zemlja, na kateri je bilo pred približno 550 leti uničeno mogočno srbsko cesarstvo pod carjem Lazarjem, je danes zopet v srbskih rokah. Ves svet se čudi velikim vsemom srbske armade. Hitrost in matematična točnost, s katero operirajo balkanske armade, so zadivile ves svet, a še v veliko večji meri so iznenadeni Turki. V Carigradu naj se trudijo, kolikor hočejo, pokazati umikanje turške armade kot strategično modrost, eno je gotovo: ogromen plen, ki je padel Srbom v roke pri Kumanovu in Bolgarom pri Kirk-Kilisi, najbolj dokazuje, da to ni nobena strategična modrost, ampak brezglavi beg demoralizirane armade pred junaškimi in krepkimi Srbi in Bolgari. Vsehi zavezniški vojski slede tako naglo eden za drugim, da bo vojna lahko kmalu končana. Vsekakor pa bo odločilnega pomena za razvoj vojne, zavzetje Drinopolja ali pa glavna bitka na progi Baba Eski - Lule Burgas. Razvoj krvavih dogodkov na Balkanu, hrabrost zavezniških armad in velika sposobnost balkanskih vojskovedov nam pričajo, da bo započeto plemenito delo balkanskih narodov končno ovrženo s končnim in odločilnim vsemom.

Srbsko-turška vojna.

PADEC SKOPLJA.

Belgrad, 27. oktobra. Srbske čete so po zmagi pri Komanovu z največjo naglico prodirale proti Skoplju. V petek popoldne so bili pred mestom že močni prvi oddelki. Turške oblasti in turški domačini so zapustili mesto in zbežali proti jugu, ker so se bali obleganja mesta.

Belgrad, 27. oktobra. Zavzetje Skoplja se ni izvršilo brez boja. Turška artiljerija je z vsoto streljala iz močnih utrd. Utrdbe je bilo torej treba zavzeti z naskokom, katero nalogo je srbska pehota sijajno izvršila. Šele po zavzetju utrd je zamogla stopiti v akcijo srbska artiljerija, ki je naravnost pogubonosno delovala na turške čete.

NAVDUŠENJE V BELGRADU.

Belgrad, 27. oktobra. V Belgradu je vsled zmage pri Skoplju velikansko navdušenje. Staro in mlado joka od samega veselja in radosti, obhodi po mestu se ne prestano vrše. Ljudje prepevajo kosovske pesni in slave zmago na vse mogoče načine.

MITROVICA PADLA.

Belgrad, 27. oktobra. Iz glavnega stana srbske vojske v Vranji se poroča, da je armada generala Jankovića brez posebnega boja zavzela Mitrovico.

SVEČANOSTI NA KOSOVEM POLJU.

Belgrad, 27. oktobra. Poveljnik tretje srbske armade general Janković je na grobovih carja Lazaria in srbskih junakov, ki so padli leta 1389. odredil velikanske svečanosti. Na grobu carja Lazaria je postavljena častna straža. Okolu groba je srbska armada položila orožje, s katerim si je zopet osvobodila Kosovo polje. Prebivalstvo pozdravlja zmagovito armado s kolosalnim navdušenjem.

SKOPLJE.

Komaj trije meseci so minuli, odkar so Albanci, ki so udrli v Skoplje, ravno v tem mestu diktirali Porti svoje pogoje. Albanska vstaja, ki se je pričela istočasno z revoltami v vojski je imela za posledico padec Mladoturkov. In sedaj tekem treh mesecev taka izprememba.

Skoplje, to središče Kosova in Macedonije, ta važna turška točka, ni več v turških rokah. Zekki paša je zbežal iz mesta. Skoplje je v srbskih rokah in na čelu srbske armade je udril v mesto sam Aleksander, sin kralja Petra. Mesto šteje 30.000 prebivalcev, med temi nad 10.000 Srbov, ostali so Turki, Bolgari in Albanci. Tu je tudi srbska in bolgarska gimnazija in sedež pravoslavne srbskega in bolgarskega škofa in katoliškega nadškofa. V mestu je utrjen samo grad, dočim je okolica sama silno močno utrjena.

ZADNJE SRBSKE ZMAGE.

OGROMEN VOJNI PLEN PRI KUMANOVU IN SJENICI.

Belgrad, 27. oktobra. Danes so došle od generalnega štaba v Vranji podrobnosti o slavni srbski zmagi pri Kumanovu, ki je najslavnejši dogodek v tej vojni. Srbi so pri naskoku zavzeli 58 poljskih topov, 6 gorskih topov, 6 mitraljez, 80 velikih šotorov in ogromno zalogo municije, krme in drugega vojnega materijala.

Ravnatoko se poroča, da je general Janković pri zavzetju Sjenice zaplenil 12 topov in veliko zalogo municije.

Nastop Srbov v vseh dosedanjih bitkah je bil tak, da se boljšega nihče ne more misliti, a naskoki so bili izvršeni s tako silo, da so Turki izgubili glavo in zbežali v največjem neredu.

TURŠKE IZGUBE V NOVEM PAZARJU.

Belgrad, 27. oktobra. Po zanesljivih poročilih iz Novega Pazarija, je padlo v bitki pri Novem Pazariju 8000 Turkov in Albancev, dočim so srbske izgube razmeroma majhne.

TURŠKI VJETNIKI.

Belgrad, 27. oktobra. Turški vjetniki, katere so pripeljali v Vranjo, izgledajo silno sl-

LISTEK.

M. ZEVAKO:

V senci jezuita.

(Dalje.)

Bervjé mlajši je bil izginil v trenutku, ko so ga hoteli prijeti.

Iskali so ga zaman, Morda bomo imeli priliko, srečati še kdaj tega mladega moža, k je bil pobegnil ves zmeden, srce razgnojeno vsled novice o očetovi smrti, snujoč v svoji glavi maščevalne načrte.

Ko je kralj poklical gospoda De Mongomeri, mu je zastavil najprej vprašanje:

»Gospod, vi ste odslej vpitane moje garde. Kaj bi bili storili namestu gospoda De Bervjé?»

»Sir, jaz se ne bi bil obotljal. Kadar ukazuje kralj, ni več rodbine. Aretiral bi bil svojega sina!»

Kralj je molčal; zaničljiva guba njegovega smehljaja je vznemirila dvorjana.

»Gospod De Bervjé, je povzel Franc I., »je ravnal kot resničen vitez. Njegov pogum v tem dejanju je črta, vredna Plutarha, da bi jo ovekovčevali.

»Sir!« je zajecel Mongomeri.

»Postavljen pred izbero, odreči mi pokorščino ali pa povesti lastnega sina na šafot, si je končal življenje. To je velikodušno.

Poraženi Mongomeri je povsod glavno.

»Toda vi, gospod,« je dejal kralj nena doma, »ste še velikodušnejši. Vi bi bili aretirali lastnega otroka. Beseda, ki ste jo izrekli pravkar, je prava kapitanska beseda. Kadar ukazuje kralj, ni več rodbine! To je dobro povedano, gospod.

»Sir!« je vzklil Mongomeri in zažarel radosti, »vdanost od kralja je vse moje življenje...»

»Na to vdanoost se zanašam, gospod De Mongomeri. Dober volak ste, in zadovoljen sem z vami. Pri Bogorodici! Te nove filozofske in razumne pojme bomo kmalu izstrebili!»

»Sir, brezpogojna pokorščina do Vašega Veličanstva nam je prva dolžnost.

»Podvojite število straž ob vseh vratih palače. Povsod nadomestite halepartije z arkebuzirji, in pri najmanjšem poizkusu upora streljajte gospod, streljajte brez usmiljenja!»

»Bodite brez skrbi, sir. Z glavo jamčim za varnost vašega Veličanstva... Dal sem že postaviti dva kanona na veliko dvorišče, tako da vidi ljudstvo skozi vrata njihovo smrtonosni žreli! To bo imelo brez dvoma jako ugodne posledice...»

»Vidim, da se lahko zanašam na vas, gospod! Toda, bogme, čudni so ti časi, ko se mora kralj francoski v svojem Luvru zavarovati s kanoni! Idite, gospod, vaša paznost bo poplačana.

»Sem že na konju,« je mislil sam pri sebi častihlepi Mongomeri, naklonil se nizko in odšel.

»Saj res,« je rekel kralj v trenutku, ko je stal gardni kapitan na pragu, »vzemite mojega norca Tribuleta, in odvedite ga v Konsjeržerjsko ječo...»

Ta hip pa se je dvignil zastor nad vrati, in pojavila se je Žileta v spremstvu svoje prve častne dame in Basinjaka, kraljevega komornega sluga.

»Sir,« je zamrmral Basinjak, »karkoli sem prigovarjal, vse je bilo zaman...»

»Morala sem ubogati opetovano povelja gospe vojvodinje Fontenbloške,« je zajecelja častna dama.

Kralj, ki je prej sedel, je naglo vstal in stopil bledi, trepečoči Žileti naproti, rekoč:

»Kraljeva vrata so odprta vojvodinji Fontenbloški vsak trenutek... Pustite naju sama!»

Častna dama, komornik in gardni kapitan so ubogali in hiteli naglo razpečati čudne besede Franca I., ki so dobile kmalu zloben pomen:

»Vojvodinji so kraljeva vrata odprta ob vsakem času...»

»Podnevu in — ponoči!« je dodala glasno Diana Poatješka, ki je ravno takrat dvorovala v stanovanju prestolonaslednika Henrika, ob strani prestolonaslednice Katarine De Medičis.

Ta pa je odgovorila veselo, s svojim navnim smehljajem, ki jo je delal pogostoma tako nevarno:

»Je pač ravno tako kakor pri mojem gosposdu soprogu: k njemu pride, kdor hoče... ponoči pa še prav posebno! On se že zdaj uči za kralja!»

Franc I. je bil prijel Žileto pod roko ter jo odvedel k stolu, razvijaje vse svoje galantne manire, ki jih ni pozabil nikoli v svojem občevanju z ženskami.

»Žileta!« je zamrmral vroče, »Radevoljno ste prišli k meni. To je trenutek kaj sladkega veselja za moje očetovsko srce.

Besedo »očetovsko« je povdaril.

In morda je govoril odkritosrčno.

Toda Žileta je spoznala v tem glasu, ki ji je govoril na uho, zvok glasu svojega ugrabitelja: vsaj zdelo se ji je, da je isti, ki ji je prigovarjal takrat, ko se ga je branila v hišici pri Traharju.

Ni se hotela vvesti; v prvem trenutku je prestrašena odskočila.

Potr in vznejevoljen je sedel kralj v veliki naslanjaj, ki mu je služil navadno, ter jo začel opazovati, ne da bi rekel besedo.

»Sir,« je rekla nato Žileta, »če sem se osrdila in storila ta korak, sem ga storila po hudem notranjem boju...»

»Kako krasna je,« si je govoril Franc I. sam pri sebi, in škratna rdečica mu je pokrivala obraz... »In to je moja hči!... Ah, zakaj je morala blazna ženska povedati to! Nazadnje pa — ali je sploh resnica?...»

In ta nenadna, bliskovita misel, da Žileta nemara ni njegova hči, mu je razburila srce, da je začel utripati z neznano silo, in zanetila v njegovih očeh brezumen plamen.

»Govorite, Žileta!« je dejal z glasom, ki je bil gotovo še manj siguren kakor glas deklice.

»Sir,« je dejala ona, »prihajam vas prositi milosti za svojega očeta...»

Kralj je planil kvišku:

»Milosti za norca! Milosti za Tribuleta! Nikdar!... Karkoli hočete, Žileta, a tega ne!»

»Sir... tisto noč sem vztrepetala, ko sem vas slišala zapovedati, da naj aretirajo mojega očeta...»

»Še vedno ta beseda v vaših ustih, Žileta!« je rekel trdo Franc I. »Pazite, da ne nakopljete norcu nesreče s tem izrazom! Psujete me, Žileta, s tem, da imenujete tako ta siromašni predmet posmeha, in še celo v moji navzočnosti!... Jaz sem vaš oče... in vi se spominjate, da ste vojvodinja Fontenbloška, hči kralja francoskega!»

Te besede so pekle srce uboge deklice kakor udarci z bičem.

Toda njen pogum je bil neobičajen

(Dalje.)

bo. Slabo so oblečeni in tudi zelo seštrdani. Pravijo, da več kot dva dni niso dobili ničesar jesti. Po njihovih trditvah je turška vojska izvanredno slaba in nedisciplinirana. V armadi je veliko število vojakov, ki niso za nobeno rabo.

TURŠKA KROVOŠTVA V KUMANOVU.

Belgrad, 27. oktobra. Takoj pri prihodu srbske armade v Kumanovo, so bile nastavljenе srbske oblasti. Turki so na begu iz mesta masakrirali kristjanske žene in otroke in stare ženske razsekali na drobne kosce. Vodilne srbske kroge so Turki odpeljali s seboj in čisto gotovo je, da bi jih doletela ista usoda, kakor ostale, da jih ni rešila iz suženjstva zmagovita srbska armada.

ZAVRATNOST ALBANCEV. — VELIKE SRBSKE IZGUBE.

Belgrad, 27. oktobra. O bitki pri Kumanovu prihajajo vedno nove podrobnosti. Albanci so skrajno zavratno postopali s Srbi, ki so jih radi tega, kjer so našli najmanj, pobili do zadnjega. Pri Kumanovu je padlo nad 2000 srbskih vojakov, posebno veliko oficirjev. Seveda so srbske izgube v primeri s turškimi, ki znašajo nad 8000 mrtvih, majhne.

SESTANEK SRBSKE IN ČRNOGORSKE VOJSKE.

Cetinje, 27. oktobra. Včeraj dopoldne so se Srbi in Črnogorci približali na 8 km, a se radi megie niso mogli združiti. Sestanek obeh armad se je vršil nato popoldne pri Sjenici. Bil je nepopoln in gniljiv. Zedinjena armada je udarila proti Peči.

VEST IZ BELGRADA.

Belgrad, 27. oktobra. Semkaj je došla vest, da sta se armadi generala Živkovića in Vukotića združili med velikanskim navdušenjem vojaštva.

Bolgarsko-turška vojna.

BITKA PRI DRINOPOLJU.

Konstanca, 27. oktobra. Bolgari so pri Drinopolju dosegli par novih uspehov. Zavzeli so s krvavimi žrtvami več novih utrdb.

London, 27. oktobra. Bolgarski armadi se je od vseh strani posrečilo obkoliti Drinopolje, tako da je sedaj popolnoma izolirano od ostale turške armade. Z glavnim naskokom hočejo Bolgari še toliko časa počakati, da se bolgarska armada odpočije in se popravi nekatere pomankljivosti, ki so se pokazale pri naskoku na Kirk-Kilišo.

BITKA SE JE ZAČELA.

Sofija, 27. oktobra. Po semkaj došlih vesteh se je velika bitka pri Drinopolju že začela. Med turško posadko in Bolgari se že vrše pogajanja glede predaje. Bolgari so vjeli dva turška polka v celnem obsegu.

KRALJ FERDINAND V MUSTAPA PAŠI.

Sofija, 27. oktobra. Kralj Ferdinand in princ Boris sta včeraj došla v Mustapa pašo, kjer so ju prebivalci sprejeli z velikanskim navdušenjem. Kralj in princ sta prisostvovala slovesni službi božji, nakar sta se vrnila v Staro Zagoro.

USODA TURŠKE VOJSKE IZ KIRK-KILIŠE.

London, 27. oktobra. Turške čete, ki so se pod poveljstvom Muktar paše umaknile iz Kirk-kiliše so popolnoma obkoljene in bodo najbrže popolnoma uničene. Beg Turkov iz Kirk-Kiliše je bil tako nagel, da so v mestu pustili dva nova aeroplana in veliko zalogo materijala za telefon in brzojav.

Črnogorsko-turška vojna.

BOMBARDIRANJE SKADRA.

Cetinje, 27. oktobra. Skader je od vseh strani obkrojen. Južna kolona generala Martinovića in četi princa Danila so se združile južno od Skadra. Za jutri se pričakuje generalni naskok. Padec Skadra je neizogiben.

BOMBARDIRANJE MESTA.

Cetinje, 27. oktobra. Včeraj popoldne so Črnogorci bombardirali Skader od strani Vračka. Turki so odgovarjali z brzostrelnimi topovi.

Dva dni v planinah.

(Vesela zgodba.)

(Dalje.)

Iz takih razmotiranj me je vzbudila šele samotna. Cela družba je že odšla naprej, še njih korak se ni več slišal in moral sem sedaj iti za njimi, ker sicer bi mi še ušli. Že daleč dol v gozdu sem jih dočel. Prvi je sedaj došel Fric, a zadnja nekako utrujena Bibijana. Čudil sem se temu, zakaj Bibijana ni ena tistih, ki bi svojo onemoglost pokazala. Pogled mi je splaval od vrha njene kapuce pa dol do pete in kar sem videl, me je navdalo z občudovanjem. Nepristano padajoči dež, kakor tudi negalančne luže po tleh so na Bibijane nizke čevlje imele toliko vpliv, da so isti začeli oba na eno stran lužam poklone delati in sicer nečednih gestah in hoteli se na vsak način ločiti od svoje dosedanje gospodarice, ki jih je komaj sproti natikala na iztočnosti svojih neznih nog. Od tod je torej izvirala ona navidezna utrujenost. In sklenil sem v svojem dobrem srcu ji po svojih skromnih močeh pomagati. Vendar pa sem pomoč odložil do Logarja, ki je bil še dobro uro oddaljen. Da ne bi Bibijane kako razžalil, ji nisem nič omenil, nikar pa, da bi se njeni nezgodi smejal. Sklen pomagati je bil storjen in dobro. V daljavi se je že belilo ogromno poslopje Logarjevo. Vsi, eden kot drugi, smo že na glas želeli, da bi bili čim prej pod streho, zakaj zopetna triurna hoja in to skozi v dežju nas je prav zadosti utrudila, ura je bila dve proč in tudi čas, da se malo oddahnemo.

»Dober dan« — smo vsi enoglasno pozdravili gostoljubno Logarjevo hišo. »Ali bomo dobiti malo mleka?« se je glasilo nadalje vprašanje. »O ja, le kar v hišo pojte!« — In šli smo, ter se poselili okrog bele javorjeve mize. Logarjeva družinska soba se mi zdi tako zanimiva, da ji moram posvetiti malo večjo pozornost. Tam za vrati stoji ogromna zelena peč, ki brez skrbi lahko prenaša pozimi pezo vseh onih številnih razgrajev, ki sedaj skačejo po prostornih tleh. Zraven peči je v zidu lina v kuhinjo, da pridejo jedila hitreje na mizo. Tam poleg line visi v lepem okvirju slika lurskih romarijev, dalje vidimo trebušasto metrgo, šivalni stroj, vzdolž vseh stenah klopi, v kotu nasproti vrat je velika miza, okrog katere sede še zraven nas dve snahi s šivanjem v roki, ki nas zvesto izprašujeta od kod gremo in kam. In še nekaj je tam v kotu za vrati. Prostor si je izbral tam čevljarški trinožec, na katerem tare rdečeličen fant s korešico lešnike. Ta dva zadnja predmeta sem si izbral za pomočnika pri težki operaciji, ki sem jo nameraval in tudi izvršil na Bibijaninih čevljih. Predno pa se je to zgodilo, veljalo se je podpreti duševno in telesno.

»Ta mlada« Logarjeva nam je prinesla v veliki latvici mleka in še kadečih se maslenih tropinj, ter velik hleb črnega ajdovega kruha. Kakor bi bil mignil izginilo je mleko, tropine in kruh — kam, to ve vsak sam.

In sedaj na delo, da se izvrši operacija. »Bibijana, sezuji desni in levi čevlji,« sem ukazal.

Zgodilo se je. Pobral sem čevlja — poredneža, ki sta bila suha kot cerkvina miš in ju nesel preko

vi, a brez uspeha. Več črnogorskih granat je padlo v mesto. Z daljnogledom se vidi, da so na več hišah razobešene bele zastave. Kraljevič Danilo in princa Peter in Mirko sta v bojni liniji. Ena turška granata je padla čisto v njih bližino, a ni napravila škode. General Martinovič bombardira mesto direktno s Taraboša.

Rieka, 27. oktobra. Turške pozicije se ne bodo moge dolgo držati. Črnogorci streljajo na mesto s težkimi topovi.

VELIKI KNEZ KONSTANTIN NIKOLAJEVIČ PRED SKADROM.

Cetinje, 27. oktobra. Veliko začudenje v diplomatskih krogih je vzbudil odhod ruskega velikega kneza Konstantina Nikolajeviča na bojišče. Govori se, da bo veliki knez celo aktivno posegel v vojno. Albanski knez Giska pride v najkrajšem času na Cetinje in bo imel s kraljem Nikito zaupno konferenco.

NOVE ČRNOGORSKE ZMAGE NA SEVERU.

Cetinje, 27. oktobra. Ko se je general Vukotić vračal v Moko, je našel celo kolašinsko brigado v ljutem boju s Turki pri Čakoru in Vaganacu. Turki so porabili njegovo odsotnost in napadli Črnogorce s šrapneli in skušali črnogorsko armado obkoliti. Razvila se je ljuta bitka, v kateri so Črnogorci vrgli Turke nazaj. Naši so nato bežeče Turke in Albance zasledovali in zavzeli Gornje Rugovo.

STRAŠEN PORAZ ALBANECV.

Cetinje, 27. oktobra. General Vukotić je na poti proti Peči našel na hud odpor od strani Albanecv. Vnela se je krvava bitka, tekmo katere so padli vsi Albanci do zadnjega moža.

Status quo izgubljen.

RAZDELITEV TURČIJE.

Berlin, 27. oktobra. Vsi diplomati so sedaj prepričani, da se zmagovita balkanska zveza ne bo zadovoljila samo z reformami v Macedoniji, ampak bo zahtevala tudi teritorialne izpremembe. O avtonomiji sami v Macedoniji ni govora, ampak se že dela na to, da se Turčija razdeli med Bolgarsko, Srbijo, Črno Goro in Grško. Velevlasti, ki so se dosedaj tako navduševale za status quo na Balkanu so se pričele sprijateljati z balkanskimi državami, katere priznavajo kot važen mednarodni faktor. V zvezi s tem se že vrše pogajanja med velevlastmi. Zlasti se pripisuje velika važnost potovanju ruskega poslanika na belgradskem dvoru. Hartwiga na Dunaj. Hartwig je intimen prijatelj sedanega srbskega ministrskega predsednika Pasića. Berlinski diklomatski krogi govorijo, da se vrše pogajanja glede Sandžaka in da so velevlasti pripravljene privoliti v razširjenje srbskega in črnogorskega teritorija v Sandžaku, ako bodo interesi avstrijske monarhije garantirani.

Pariz, 27. oktobra. »Echo de Paris« javlja: Ministrski predsednik Poincaré je danes končiral z italijanskim in ruskim poslanikom. Ako pride do razdelitve Turčije, bo prišlo zlasti v poštev držanje Avstro-Ogrske.

Slovenska zemlja.

S Krasa.

Komenski častni občani. Danes smo izvedeli iz gotovega vira, da je komensko starešinstvo v svoji seji dne 19. t. m. izvolilo deset gospodov za svoje častne občane. Ti gospodje so: dr. Anton Gregorčič, dr. in dež. poslanec v Gorici; J. Fon, dr. in dež. poslanec v Gorici; dr. H. Stepančič, dež. poslanec v Gorici; Iv. Berbuč, dež. odbornik v Gorici; dr. Iv. Breclj, zdravnik v Gorici; K. Čigon, vikarij na Vojšnici pri Komnu; K. Oblak, kurat v Gorjanskem pri Komnu; dr. Iv. Šusteršič, dež. glavar v Ljubljani; dr. Iv. Krek, dr. in dež. poslanec v Ljubljani; Iv. Kalan, kanonik v Ljubljani. Razmotirali smo o posebnih zaslugah za komensko občino osobito zadnjih treh imenovanih — »Kranjčev«, a nismo mogli jih iztakniti. Pa tudi drugi označeni gospodje nimajo zaslug v tem obziru — za občino Komen. In vendar zahteva zakon teh zaslug za tako izvolitev. Ker ni takih zaslug, bode kakor doznajemo, napredna manjšina komenskega starešinstva vložila protest napram taki zlorabi zakona. Da

bodo pa naši čitatelji znali, kam pes tace moli glede teh častnih občanov, jim tukaj pojasnimo to zgodbo. Znano je, da če tudi so včasih zmagali klerikalci v II. in III. razredu v komenski občini, s terorizmom, raznimi obljubami in ravnanjem, vendar niso mogli nikdar zmagati v I. razredu, kjer so volilci bolj ugledni, inteligentni, izobraženi in zavedni ter pametno misleči. — To hočejo sedaj klerikalci pod komando komenskega dekana preprečiti in zmagati tudi v I. razredu, da bode komensko starešinstvo povsem klerikalno, kar bi bila voda na njih mlin. Ker pa to ni možno, se je komenski dekan izmislišil usiljevanje častnih občanov. — Ti bi imeli volilno pravico v I. razredu in bi volilci tega razreda preglašovali ter zmagali. To je nakana klerikalne stranke, ki hoče povsod gospodariti, taki so fanatiki, katerim naj služijo častni občani v njih zle namene. Zato opozarjamo merovalne faktorje na ta manevar, prosoč, naj bodo previdni, ko bodo imeli posla s prečestom napredne manjšine komenskega starešinstva. Govoriti mora glede tega resnica in ne gospodarstvoželostnost in fanatizem. — Fanatiki naj se brzdajo in ukrote in pravica ter zakon naj ima veljavo. — »Gorje narodu, kadar imajo fanatiki prvo besedo.« Je pisal dr. Mencinger v svojem »Abadonu«. — In gorje občini, kjer bi vladali fanatični klerikalci. V Komnu bi ne vladala več pravična volja naroda, ampak vladal bi fanatizem in celo — absolutizem pod komando rabijatega dekana in njegovih — podreptikov. — Pisatelj Jurčič je pisal v svoji povesti: »Dva prijatelja.«: »Izkušnja uči, da absolutizem zatre vsako veselo, ponosno ljubezen do domovine, to korenino vsake značajne čednosti, vsake moči in kreposti narodove.« — Omenjena nasilnost častnih občanov je pa — absolutizem. Taka nasilnost, kakor se je sedaj v Komnu pojavila, mora vsak pravičnolosec človek obsojati. — Da — obsojati jo mora človek, ki misli s svojo glavo, in ima količikaj zmisla za pravico in resnico. S tako nasilnostjo se hoče ubijati napredno misleče in delajoče moze; uničiti se hoče napredno stranko, katere zahteva upoštevanje zakona. Nasilnost, to je izvolitev častnih občanov »a tout prix«, moramo obsojati, ker ni zakonito utemeljena. Ona je izvolitev ne-utemeljenih in nedokazanih posebnih zaslug za občino v doseg časti častnih občanov. Toliko za danes, uvaževajoč S. Gregorčičeve besede:

»Resnica se izreči mora
brez straha in ukora!«

Resnica naj nam bo sveta! — Kdor molči, potrdi. — Mi pa ne moremo molčati, ker baš tisti, ki bi morali resnico tolačiti, jo z nogami teptajo. Odobravati izvolitev komenskih častnih občanov pa nikakor ne moremo, ker bi bilo to krivično in nezakonito. Verus.

DNEVNI PREGLED.

Razprava zaradi zapuščine v prid Ciril-Metodove Družbe. Včeraj se je vršila razprava zaradi dedščine I. Fabijančiča, ki je zapustil vse svoje imetje v prid C. M. Družbi. Kakor je znano, je umrl pred dobrim letom Fabijančič, dacar v pokoju, v Rudniku in njegova oporoka, ki jo je lastnoročno napisal, je določila, da se razdeli njegovo premoženje v narodne in dobrotelne namene. V oporoki je bilo izrecno poudarjeno, da je duhovščina pri razdeljivanju dedščine izključena — ker bi gotovo krivično delila. Kmalu pa se je oglasila sestra Fabijančiča in je zahtevala, da se oporoka razveljavi — ker je baje brat mislil, da je že umrl in da bi bil gotovo nji zapustil, če bi bil vedel, da živi. Včeraj se je o tem vršila preiskava. Priče so izjavile, da je Fabijančič dobro vedel, da sestra še živi, da je pa večkrat izjavil, da ji ne zapusti niti krajcarja, ker ji je moral itak dvakrat doto izplačati. Zagovornik dr. Pegan je hotel dokazati — da Fabijančič ni bil pri zdravi pameti ko je pisal svojo oporoko. Strokovnjaki pa so izjavili, da je oporoka tako sestavljena, da se vidi, da jo je pisal zdrav mož, ki ve, kaj dela. Tako je bila pritožba odbita in sestra Fabijančiča je odstopila od tožbe. Znano je, da so klerikalci, ker so bili Družbi nevoščljivi nahujskali sestro, da je začela pravdo za dedščino. Sestra se je sklicevala na lastno revščino — toda iz vsega je razvidno, da brat o nji ni hotel slišati in če

sobe do trinožca. »Fant, daj mi sekira«, sem poprosil in dobil sem jo.

Sedaj pa sem nastavlil čevlji na stolček, privzdignil bojno sekira, zamahnil — lop in odletela je peta, kakor odleti glava francoskega hudodelnika izpod giljotine.

Se enkrat sem to ponovil in oba čevlja sta bila za dva prsta nižja in pete so dobile naravno višočino.

Z razjasnjenim obrazom sem nesel čevlja Bibijani, ki jih je z največjim veseljem zopet nataknila, zatrjujoč, da šele sedaj vidi, kako težko je hodila. Ni se mi mogla dovolj zahvaliti.

Toda jaz, svest si svoje velike važnosti, sem samo hladno vse spomnil na pot, ki nas še čaka in vprašal za račun. Ker ni hotela Logarica nič sprejeti, vrgel sem otrokom par soldov in čez pet minut smo že koračili po hribovskem kolovozu in silili bolj in bolj v rebra Pastirkovega vrha. Našega spremeljvalca, dežja, se seveda nismo rešili, nasprotno, še z večjim veseljem je šel z nami.

VI.

Šele sedaj, kos mo šteli rebresa Pastirkovega vrha, ki se prav polahko, pa časih tudi prav strmo dviguje in ko nas je že zapustil kmet Klemenšek, ki smo ga dohiteli malo nad Logarjem, in ki nam je pravil o svojih posestvih, o razmerah v šolčavski fari, dalje, kako je šel na slovenski shod v Železno kapljo, kako ima napravljen mlin na veter, ki mu opravlja dvanašlet del, spraševal nas je, kako nam ugaja Logarjeva dolina, vendar na to ni dobil primerne odgovora, zakaj doline nismo pray-

jo sedaj pravda stane, naj se zahvali svojim svetovalcem.

Ce bi se prebudil Aehrenthal v grobu. Tem pora mutantum — časi se spreminjajo. Ni še minulo leto, odkar je zatisnil oki bivši avstrijski minister Aehrenthal, toliko opevani Aehrenthal, toliko opevani rešitelj Avstrije in sedaj ga že brcajo vsi njegovi oboževalci prek in prek. Če bi se prebudil grof Aehrenthal iz groba, potem bi videl svojo polomijo, videl pa bi tudi strašno beračijo in duševno siromaštvo onih krogov, ki so bili nekaj stebra njegove protijugoslovanske politike. V prvi vrsti pridejo v poštev naši klerikalci, ki so se navduševali za Aehrenthalovo politiko bolj kot Nemci sami. Klerikalci so takrat tako govorili, da so zahtevali, naj Avstrija anektira še Srbijo, da se ja ne bodo dogajale več take stvari, kot so prišle na dan za časa srbskega »velezdajniškega« procesa v Zagrebu in Friedjungovega procesa na Dunaju. V »Slovenca« samem je dannaden mirgolelo raznih denunciacij; »Slovenec« je celo napredno stranko dolžil velezdajništva, ker se ni mogla in tudi ni hotela navduševati za sramotno protijugoslovansko Aehrenthalovo politiko. In danes, ko so se pokazali sadovi politike bivšega »villikega političnega« ženija »Aehrenthala, katerega so naši klerikalci oboževali, so naenkrat prišli naši klerikalci do prepričanja, da jo je Avstrija s svojo protijugoslovansko in posebno protisrbsko politiko pošteno »zafurala«. Gospodje okoli »Slovenca« so se kar čez noč spreminili v srbofile in prorokuje celo propad Avstrije, ako bo šlo tako naprej. Napihujejo se kakor žabe in čvekajo take neumnosti, da se jim mora svet smejati. Seveda, po končani balkanski vojni bodo zopet najbolj navdušeni pristaši protijugoslovanske avstrijske politike. Sedaj ravno jim to nič ne nese.

Nezaslišano barabstvo. V turški tiskarni v Ljubljani se še sedaj niso pomirili radi tega, ker se je osnoval v Ljubljani odbor za nabiranje darov za »Rdeči križ balkanskih držav«, ne da bi se vprašalo za dovoljenje klerikalno gospod. Kar naenkrat bi sedaj radi tisti klerikalci, ki napovedujejo po shodih boj na nož naprednjakom, delovali skupno z naprednjaki. Ker jim seveda v Ljubljani neče nihče več sesti na lim, so tako zelo razburjeni, da ne vedo, kaj bi počeli in blatijo neprestano naprej ljudi, ki so si nadeli za nalogo, pomagati slovanskim žrtvam na Balkanu. Pri najboljši volji ne moremo razumeti »Slovenčevega« barbarstva. Če klerikalci nečesto prispevati za »Rdeči križ balkanskih držav«, ki se je osnoval v Ljubljani, zakaj ne vstanovijo svojega odbora. Mi nimamo čisto nič proti temu in bomo še z veseljem pozdravili klerikalno ustanovitev. Se bomo vsaj lahko kosali med seboj. Saj ima baje klerikalna stranka ves slovenski narod za seboj, torej virov dosti, da se bo tudi njih akcija obnesla. Toda kolikor je dosedaj razvidno, klerikalci nimajo nobenega smisla za tako delo, dosedaj niso nabrali niti enega ficka, dočim so napredni Ljubljanci zbrali že čez 6000 K. Korak deželnega odbora, ki je dovolil 3000 K za ranjence na Balkanu, je nadvse hvalevreden. Klerikalci! sledite vzgledu deželnega odbora, nas pa pustite pri miru. Če niste vi za delo, pustite delati vsaj nas.

Kranjski deželni odbor in učitelstvo. Letos se vrši na ljubljanskem učiteljskem meščanskošolski tečaj za učitelje, ki bi se radi podvrgli izpitu za meščanske šole. Za ta tečaj se je oglašilo nenavadno veliko učiteljev in učiteljic in to posebno še zaradi tega, ker je deželni odbor sklenil, da bo takim učiteljem izposloval celeotenen dopust in jim plačal supleente. Pa glej ga spaka! Vsi »zaslug« Janka Nepomuka Jegliča in dr. Ivana Zajca so dobili dopust in plačane supleente edinolet člani »Slomškove zveze«, od katerih ni pričakovati, da bi prebili zpit za meščanske šole; prežrti pa so bili prav izvrstno kvalifikovani učitelji in učiteljice naprednega mišljenja. Samo en zgled. Za ta tečaj se je oglašil tudi nadučitelj z dežele, ki je najbolje kvalificiran, ki je izprašan iz francoskega jezika za srednje šole in ki je dovršil lansko leto na svoje stroške enoletni trgovski tečaj na trgovski akademiji na Dunaju. Torej predpogojev dovolj, da bi prebil tudi izpit za meščanske šole. Pa temu nadarjenemu in marljivemu naprednemu učitelju deželni odbor vsled »zaslug« Janka Nepomuka Jegliča in dr. Ivana Zajca ni hotel plačati suplenta in mož je moral ostati doma. Vzprejet pa je bil v tečaj med drugimi nespo-

zaprav vsled vednega dežja in velike megie niti videli, torej šele sedaj, ko nas je zapustil ta možak, krenivši proti domu, smo dali duška svojem veselju nad obglavljenjem Bibijaninih šolnov.

Šele sedaj smo si šepetali, kaj si mislilo Logarjevi o nas, zakaj videli smo, kako so se muzali, kako radi bi ponudili eno izmed svojih lesenih cokelj, a kam hoče nežna Bibijana nočica v one čolne, saj se zgubi v njih. No ti se sedaj smeji in pripoveduj boljše spoli kako in kaj. Toda kmalu smo bili prisiljeni prenehati s tem preresetavanjem, zakaj sami s seboj smo imeli zopet toliko opravka, da je morala biti naša pozornost osredotočena samo na nas.

Da o sebi ne govorim, povem le, da sem se skozi in skozi držal prav srčno.

Fric pa je prinesel zopet na tasi svoj krčne žile, svojo utrujenost itd., kar je vse podkrepil s trdostjo svojih neizprosnih besedi: »ne, če ne morem, ne morem, ne, bosta, ne?« Dovolili smo mu seveda z veseljem, da olajšuje s svojim vplivom težo obeh nahrbtnikov, za kar se seveda ni dolgo dal prositi, temveč se kar vstavil pod smreko in krepko in navdušeno delal, prekinjajoč se: »O, jej, jej, to krepča, hvala bogu, da imamo še kaj!«

A kje pa sta Bibijana in Simona? Zaostali sta, moramo ju počakati, kraj je pripraven. Ni bilo treba dolgo čakati in že sta bili pri nas, ter nam povedale vzrok svoji zakaslosti. Bibijani so se namreč čevlji vsled hoje v hrib vedno izzuvali in prosila je Simono, naj je kako popravi.

Za njim so nastale prekucije. Takrat je namreč Ljudevit Posavski (819) ustanovil svojo državo ob Savi in Kolpi, združil je Hrvate in Slovence — ter je postal sosed Bolgarov. Bolgari so prišli v boj s svojimi zapadnimi sosedmi in so z Bizancem sklenili mir.

Leta 852. je zavladal Bolgarom knez Boris. Boris ni bil bolebit knez. V začetku je podpiral velikomoravskega kneza Rastislava v boju proti Nemcem — pozneje pa je sklenil s Nemci zvezo. Pod Borisom se začela prvobolgarska kultura. Ta kultura je prihajala

Knjižnica, zavod, čitalnica.	Odprto.
L'cejska knjižnica (v prostorih II. državne gimnazije).	Vsak dan izven nedelj in praznikov od 10—12 dop. in od 2—4 popoldne (izven ponedeljka).
Knjižnica ljubljanskega mestnega arhiva (na magistratu).	Vsak dan od 9—12 dopoldne.
Simon Gregorčičeva javna ljudska knjižnica in čitalnica (v Wolfovi ulici).	Knjižnica v nedeljo in praznik od 9—11, vsak dan od 5—7 1/2. Čitalnica v nedeljo in praznik od 9—12, vsak dan od pol 4—8 zvečer.
Javna ljudska knjižnica gosp. naprednega društva za Senthjakovski okraj (v Dragatinovi hiši).	V nedeljo od 10—12 dop. Vsako sredo od 7—9 zvečer.
Javna ljudska knjižnica polit. in izobraževalnega društva za dvorski okraj (Pred igriščem št. 3).	V nedeljo od 10—12 dopoldne, v sredo od pol 7—8 zvečer.
Javna ljudska knjižnica za napredno politično društvo za kolizejski okraj. (Pri Rusu na Marije Terezije cesti).	Odprta vedno.
Ljudska knjižnica Sokola I. (v društvenih prostorih na Taboru).	Odprta v torek, četrtek in soboto od 8—9 zvečer.
Slovenska Matca (Kongresni trg).	Uradne ure od 9—12 dopoldne in od 3—6 popoldne.
Deželni muzej (Rudolfinum).	V nedeljo od 10—12 in v četrtek od 2—4 za vse brezplačno. Sicer vstopnina 60 vin. Muzejska knjižnica ob uradnih urah od 8—1 dopoldne.